

HABER SİTELERİNDE İÇERİK VE TASARIMA YÖNELİK DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİNE BİR YAKLAŞIM

Halil İbrahim Gürcan*

ÖZET

İnternetle birlikte haber yayıncılığında hızla yerini alan haber siteleri, internet kullanıcılarının fazlasıyla rağbet ettikleri siteleri oluşturmaktadır. Her geçen gün sayıları artan haber sitelerinin içerik ve tasarımına yönelik değerlendirmeler, çoğunlukla bireysel yaklaşımlar ve beğenilerle yapılmaktadır. Ne var ki, haber sitelerinin analizinde, belli ölçütleri göz önünde bulundurmak ve yapılacak değerlendirmenin somut ölçütlere dayandırılması gereği bulunmaktadır. Bu bağlamda, haber sitelerinin içeriğine ve tasarımına yönelik olarak, diğer web sitelerinden ayrılan özellikleri de göz önünde bulundurarak kendine özgü ölçütleri belirlemek önem taşımaktadır. Bu çalışma, haber sitelerine yönelik yapılacak çalışmalarda göz önüne alınacak ölçütlerin neler olacağı üzerinde durmakta ve örnek bir değerlendirme formu sunmaktadır.

Anahtar sözcükler: Haber siteleri, haber sitelerinin değerlendirilmesi, değerlendirme ölçütleri, içerik ve tasarım değerlendirmesi

THE APPROACH OF THE NEWS SITES EVALUATION CRITERIAS ON CONTENT AND DESIGN ELEMENTS

ABSTRACT

News sites on the internet has becoming powerfull medium for internet users who want to get news. News sites which are increasing number by everyday, analysing on content and design are making individual approaches and likes. However, for analysing news sites, there must look around some evaluation criteria and the evaluation of news sites must be supported on concrete criterias. In this case, content and design of news sites differ from other web sites that they are important to bring special evaluation criteria for news sites. This article is about to show evaluation criterias for news sites and to develop special evaluation form for news sites analysing.

Keywords: News sites, evaluation of news sites, evaluation criteria, content and design evaluation

90

GİRİŞ

İnternet, modern yaşamdaki eğitim, çalışma, araştırma, ticaret, eğlence amaçlarına hitap eden yaşam yaklaşımlarında yeni bir iletişim aracı olarak önemini her geçen gün daha fazla göstermekte, hissettirmektedir.

İnternet üzerinde çeşitli amaçlar için hazırlanmış, ticari, kurumsal, resmi ya da kişisel olarak 38 milyonu aşkın site (netcraft.com, 2002) ve 2,5 milyar web dokümanı (google.com 2002) bulunmaktadır ve bunların birtakım kullanılabilirlik değerlendirmelerinin yapılması, özellikle kurumsal ve toplumsal amaçla hizmet veren sitelerin belirli kriterleri göz önünde bulundurularak ölçümlenmesi önem taşımaktadır.

Web sitelerinin yayım amaçlarına bakıldığında şöyle bir sınıflandırma yapılabilir: Enformasyon yayımı, eğitim ve öğretim, ticaret ve reklam, eğlence, iletişim, haber yayımı...(cornell.com, 2002). Bu temel yayım amaçlarına göre web sitelerinin içerikleri ve tasarımları farklılaşmakta, internet kullanıcılarının sitelere bakış açıları da içeriğe göre değişmektedir. İnternet kullanımında

haberi web'den okuma en çok tercih edilen internet kullanımı türleri arasında bulunmaktadır (Eriksen 2002).

Web sayfalarının hazırlanmasında dikkat edilmesi gereken birçok nokta bulunmaktadır. Gerek içerik, gerekse görüntü bakımından önemli olan bazı kriterlere uyma, web sayfasının amacına uygunluğunu göstermektedir. Hazırlanmış bir web sayfasının amacına uygunluğunu ve fonksiyonel olup olmadığını, kısacası bir sayfanın ne kadar kullanılabilir olduğunu, ilgili web sayfasını çözümlenerek ortaya koymak mümkündür.

Bilgiye ulaşmada günümüzün önemli bir kaynağı olan web sitelerinin kullanışlılığı, içeriği, sayfa düzenlemesi, dil seçeneği ve dilin anlaşılır biçimde kullanımı, sunulan hizmetler ve teknik özellikler, sitenin değerlendirilmesinde önemli unsurları oluşturmaktadır.

Bir müşteri aradığı ürünü bulamadığında onu almaktan vazgeçecektir. Web sayfaları da kullanıcıların yani müşterilerin etkilenebildiği en önemli ortamlardır. Herhangi bir mal için rakip firmalara yönelmek bir internet kullanıcısı için çok ya-

* Doç. Dr., Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi

kınında, bir "tık" mesafesindedir. Bu bağlamda bakıldığında, web sayfalarının değerlendirilmesi ve geliştirilmesi, üzerinde durulması gereken önemli bir konuyu oluşturmaktadır.

Toplumsal olarak haber sunma ve kamuoyunun oluşumu görevleri bağlamında internette haber yayımı yapan sitelerin içerik ve kullanılabilirliğinin ölçülmesinde hangi ölçütlere bakmalı, içerik, tasarım, kolay anlaşılır dil kullanımı, sunulan hizmetler ve teknik özelliklere göre haber sitelerine yönelik değerlendirmelerde bulunmada yararlanılabilecek diğer ölçütleri belirleme ve örnek bir ölçüt geliştirme bu çalışmanın konusunu oluşturmaktadır.

1. WEB SİTELERİ DEĞERLENDİRME YAKLAŞIMLARI

İnternet kullanıcılarının internete bağlandıkları anda hemen hepsinin öncelikle ziyaret ettikleri yerler çeşitli web siteleri olmaktadır. Web ziyaretçileri, siteyi ve sayfaları, içeriğindeki bilgilerin yararlılığına ve sayfada ne kadar yer verildiğine göre değerlendirmektedirler. Bunun için sitede yer alan bilgilerin en iyi şekilde ve iyi yönlendirmelerle düzenlenmesi gereklidir.

Web siteleri, içerisinde birçok dosya türünü (html, gif, jpeg, mpeg, avi, fla, cgi, css, applet vb.) barındıran, çoklu ortam olanaklarının sunulduğu bütünlük yapıdaki çok sayıda farklı içerikten oluşan sayfaları bünyesinde barındıran dijital bir yerleşim yeridir. Bu farklı dosya türlerine bağlı olarak web siteleri yapı olarak; yazı, resim, video, ses gibi birçok dosya türünü desteklemekte, birbirinden farklı öğelerin uyum içerisinde, web tarayıcı program kullanılarak ekran üzerinde, farklı ortamlarda da olsa benzer olarak görünmesi sağlanmaktadır.

Web siteleri, sanal yerleşim alanlarıdır ve bünyelerinde web sayfası olarak adlandırılan içeriklerin işlendiği bireysel ve birbirinden bağımsız alanlardan oluşur ve sayfalar arası bağlantılarla site bir bütünlük oluşturur (Gümüştape 1999:4). İnternette kurumsal ya da kişisel olsun, amaçlara ulaşmada en büyük araç web siteleridir. Web sitelerinin hazırlanmasında ise bazı kuralların göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Web sitesinin başarısını ölçmedeki en etken unsur, siteye gelen ziyaretçi sayılarıyla ve sitede kaldıkları zamanla ölçülmektedir.

Bir sitenin amacına ulaşabilmesi için; ziyaretçi-

lerinin aradığı konuya kolayca ulaşmasını sağlayacak şekilde iyi tasarlanmış olması, kolay ulaşılabilirliği ve amacına hizmet etmesi gibi önemli bazı ölçütleri bünyesinde bulundurması gerekmektedir.

Bir web sitesinin en önemli özelliği, hangi amaçla hazırlandığı ve bu amaca hizmet edip etmediğidir. Bu bağlamda bir web sitesi, bireysel, ticari, reklam, kamu hizmeti, haber amaçlı vb. olması ve bu amaca yönelik içerikte yayımlanması önemli bir kriteri oluşturmaktadır. Bunun için bir web sitesi hazırlarken yanıtlanması gereken en önemli soru, kullanıcının bu siteden neyi bilmek isteyeceği ve sitede nelerin verilebileceğidir (lehigh.edu 2002).

Web sitelerinin değerlendirilmesine yönelik çeşitli ölçütler bulunmakta, ancak bunlarda pekçok nokta benzeşmektedir. Birçok ölçütün birleştiği noktalar ise; doğruluk, yetkinlik, yansızlık, güncellik ve kapsam olarak beş kategoride ele alınmaktadır. Site değerlendirmelerinde, ana kategorilerin altında yer alan soruları 1-5 arası puanlama ve bu puanları toplayarak iyi-orta-kötü olarak not verme şeklinde yapılabildiği gibi, bu soruları evet-hayır olarak değerlendirerek yanıtların çokluğuna göre site değerlendirmesi de yapılmaktadır.

Günümüzde web sitelerinin değerlendirilmesinde, kimileri tasarım ve içerik esasına kimileri ahlaki ve eğitsel esaslara dayanan bir ölçü geliştirmişlerdir (Cebeci 2001). İnternet üzerinde yer alan ticari, kişisel ve kurumsal 38 milyon site bulunmaktadır. Bu sitelerin dikkat çekici bir tasarım, yararlı ve kolay ulaşılabilir bilgi içerme gibi ölçütler bakımından değerlendirilmesi, sitelerin kalitelerinin ortaya konulması bakımından gereklidir.

Web sayfalarının değerlendirilmesi ile ilgili yapılmış bazı çalışmalar içerik üzerine, bazıları ise tasarım üzerine yoğunlaşmıştır (cornell.edu, oakton.edu, 2002). İçerik bakımından yapılan değerlendirmeler, genel olarak beş ana ölçüt ve her bir ölçütün altında değişen sayıda sorulardan oluşmaktadır (cornell.edu, 2002). Web sayfalarını içerik bakımından değerlendirmede, genel olarak 5 ana ölçüt ele alınmakta ve bunlar, basılı materyallerin değerlendirmelerinde de kullanıldığı için "geleneksel değerlendirme ölçütleri" olarak adlandırılmaktadır:

· Doğruluk (accuracy)

- Yetkinlik (authority)
- Yansızlık (objectivity)
- Güncellik (currency)
- Kapsam (coverage). (Cebeci 2001, widener.edu 2002).

Yahooligans'lar (2002), web sitesi değerlendirmeyi dört A olarak belirttiği kıstaslara göre yapılması üzerinde durmakta ve özellikle eğitim amaçlı etkinliklerde öğreticilere, bu kurallara uygun site belirmelerini vurgulamaktadırlar. Bu dört A; accessible (erişim), accurate (doğruluk), appropriate (uygunluk) ve appealing (hitap etme).

Ralph Wilson (webmarketingtoday.com 2000), web yayımında 12 unsura karar vermek gerektiği üzerinde durmakta ve bu unsurları şöyle sıralamaktadır: Amaç, index sayfası ve site organizasyonu, site ve domain adı, temel görsel unsurlar, yazı ve zeminin rengi, temel sayfa elemanları, sayfayı bitirme unsurları, fotoğraflar ve grafikler, kullanıcılara yönelik form köşeleri, sayfayı indirme ve test etme, arama makinelerine kayıt ve sitenin reklamı, sitenin yayındaki devamlılığı.

Lehigh Üniversitesi (lehigh.edu 2002) ise web stilleri olarak belirlediği temel ölçütleri; içerik, görsel malzeme, giriş olanakları, devamlılık, kullanışlılık, özgünlük, birbirine benzerlik, özgürlük yaratma olarak anlatmaktadır.

Nancy Everhart'ın (duke.edu 2002) web değerlendirmelerinde; güncellik, içerik/enformasyon, yazarlar ve yetkinlikleri, dolaşma, sayfa sunumunda deneyim, çoklu-ortam özellikleri, amaca uygunluk, sayfalara erişim/giriş, çeşitlilik başlıkları göze çarpmaktadır.

ALSC (Association for Library Service to Children)'nin (ala.org 2002) yaklaşımına göre de iyi bir web sitesinin değerlendirmesinde; sitenin sahibi/yazarı/yayımcısının yetkinliği, sitenin amacı, sitenin tasarım ve yapılandırması, içerik olarak ölçütler belirtilmektedir.

Web sitelerinde, her tür bilginin elektronik ortamda sunulduğu alanlar olarak enformasyon; içerik, tasarım, teknik altyapı olarak bir süreç içerisinde hazırlanarak yayına konulmaktadır. Çünkü web sitelerinde, enformasyonu içeren yazılı, görsel ya da sesli bir içerik bulunmakta, bunlar estetik bir yaklaşımla tasarlanarak web sayfası denilen pencerelerde dijital olarak sunulmakta, içerik ve tasarımın sunulmasında bir teknik altya-

pı ve elektronik yayım olanaklarından yararlanan bir teknik destek bulunması söz konusu olmaktadır.

İçeriğe yönelik olarak değerlendirmeler, içeriğin kalitesinden ve daha önemlisi, yayımlanan içeriğin doğruluğunun ölçülmesinden kaynaklanmaktadır. İnternette yer alan milyonlarca dokümanın güvenilir olduğunu söylemek imkansızdır. Özellikle, internetin "bireysel yayımcılığı" destekleyen ve buna imkan tanıyan en önemli iletişim aracı konumuna gelmeye başlamasıyla birlikte, yetkili ve yetkisiz binlerce kişi, her türlü bilgiyi elektronik ortama aktararak internette yayımlamaya başlamışlar, bu da internette ister istemez bilginin güvenilirliği konusunda ciddi sorunların yaşanmasına yol açmıştır. Bu nedenlerle, internette içeriğin güvenilirliğinin kontrolü ve elde edilen bilginin yetkili bir kaynak tarafından yayımlanıyor olması, temel bir yaklaşım olarak ele alınmalıdır. Bireysel sitelerden elde edilen bilgilerin güvenilirliğinde ciddi şüpheler bulunacağı gözden kaçırılmamalıdır.

Tasarım, basılı medyada olduğu gibi internet aracında da hedef kitlenin beğenisini kazanmaya yönelik estetik figürlerin ön plana çıkarıldığı önemli bir unsurdur. Web sitelerindeki sayfaların da rahat okunması, kullanıcıyı yormadan ve onun ilgisini en üst seviyede çekecek şekilde tasarlanması, kullanıcıların yeniden siteye gelmelerinde ve sayfalarda daha uzun süre kalmalarında temel etken olmaktadır.

Web siteleri, gerek donanım gerekse de yazılım olarak teknik desteğe ihtiyaç duymaktadır. Web sitesinin yayımlandığı sunucu bilgisayardan, güvenliği sağlayan güvenlik duvarı yazılımlardan, asp, php, html, cgi gibi web yayımının gerçekleştirildiği yazılımlara kadar, web yayımında güçlü bir teknik destek olması gereklidir. Web siteleri genellikle web alanı veren ve yayım imkanı sağlayan servis sağlayıcıların sunucu bilgisayarlarından yapıldığından dolayı, teknik desteği bu kuruluşlar sağlamakta, ancak sayfaların yayıma konulup, form, anket gibi köşelerin sürekli kontrol altında tutulması, sayfaların sürekli güncellenmesi işlemlerini servis sağlayıcılar dışında içeriği oluşturan kişi ya da kuruluşlar yapmaktadır.

Bir web sitesinin yayımdaki başarısını yukarıda değinilen üç unsur yerine; tasarım, performans, güvenlik ve kullanışlılık başlıkları altında ele alanlar da bulunmaktadır (pcmagazin.com 2002).

Bir web sitesinin mutlaka bir ismi olmalı ve bu isim sitenin içeriğine uygun seçilmiş olmalıdır. Site isimleri, ülke uzantılı olanlar, ilgili ülkenin belirlediği koşullara uygun alınabilirken, .com gibi ülke uzantısı bulunmayan ve ABD için tahsis edilen isimler, internet üzerinden, isim veren çeşitli kuruluşların sitelerine girilerek ilgili formları doldurup kredi kartı ile ödeme yapılarak da alınabilmektedir.

Web sitelerinin en önemli noktalarından biri de, hangi amaçla hazırlandığı ve bu amacına hizmet edip etmediğidir (lehigh.edu 2002). Bir web sitesi kişisel olabileceği ve site sahibinin özellikleri ve uğraşlarıyla ilgili bilgiler içerebileceği gibi, bir işletmenin/örgütün/kurumun kendini ya da ürünlerini/hizmetlerini tanıtmak, reklam yapmak amacıyla da hazırlanıp yayıma konulmuş olabilmektedir.

Web ziyaretçileri, siteleri, içeriğindeki bilgilerin yararlılığına ve sitede ne kadar yer verildiğine göre değerlendirmekte, buna bağlı olarak siteyi beğenmekte ve yeniden ziyaret edebilmekte veya bunun tersi olarak bir daha o siteye gelmemektedir.

2. HABER SİTELERİNDE DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ

Web siteleri, yayım amaçlarına göre (yukarıda değinildiği gibi) ticari, kişisel, kurumsal, reklam gibi sınıflara ayrılmaktadır. Web değerlendirme ölçütleri, her yayım amacı için bazı farklılıklar göstermektedir. Haber sitelerinin en önemli özelliği sürekli güncellenen haber içeriklerine sahip olması ve ziyaret eden insanların temel hedefini de son gelişen olaylar hakkında bilgi sahibi olmaları oluşturmaktadır. Durum böyle olunca, haber sitelerinin tasarımında ve teknik boyutlarında, ticari, kişisel veya kurumsal sitelerden farklılaşan bir amaç ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle haber siteleri de günlük olayları ve anlık gelişmeleri internet kullanıcılarına aktaran bir araç olarak site değerlendirmelerinde, genele göre bazı farklılıklar taşımaktadır. Bu bölümde, haber sitelerine yönelik farklılıklar üzerinde durulacak ve bu bağlamda geliştirilen örnek bir değerlendirme formu üçüncü bölümde verilecektir.

2.1 Haber sitelerinin özellikleri

Haber siteleri, anlık ve günlük gelişmeleri sıcaklığına internet kullanıcılarına ileten, internette hızla gelişmiş ve gelişmesini de sürekli sürdüren

siteler olarak göze çarpmaktadır. Diğer enformasyon içeriklerine göre haber içerikleri farklılıklar göstermekte ve haberler sürekli olarak değişmekte, içerik (haberler) çok çabuk eskimekte ve internet kullanıcısı da anlık gelişmeleri izleyeceği siteler aramaktadır. Bu nedenle, internet siteleri, günlük gazeteler gibi bir gün öncesinin haberlerini vermek yerine, haber ajanslarından ve kendi kaynaklarından derledikleri haberleri, gecikmeksizin anında okurlarına iletmektedirler.

Haber siteleri bu görünümüyle, internette yer alan 38 milyonu aşkın sitede farklı özellikleriyle dikkat çekmekte, pekçok sitedeki sabit veya uzun zaman aralıklarıyla değişen içeriğe karşın, sürekli yenilenen ve değişen, çok farklı yapıda ve konudaki haberleri aktaran siteler olarak göze çarpmaktadır.

2.2 Haber sitelerinin güvenilirliği

Haber siteleri, gazete, radyo ve televizyonda sunulan haberlerle; gerek haberin doğruluğu, gerek etik değerlere uygunluğu ve toplum tarafından tepki çekebilecek içerik taşımaması bağlamında, benzer olarak güvenilirlik kontrollerinin yapılarak yayıma konulmasını zorunlu kılmaktadır.

Web'de herkesin kolaylıkla yayım yapabilmesinden kaynaklanan ve bilgilerin güvenilirliği konusunda şüphelerin ortaya çıktığı internet ortamında, haber sitesi olarak sunulan bilgilerin güvenilir olması da büyük önem taşımaktadır. Bir haber sitesinde sunulacak eksik ya da yanlış bilgiler, sonradan telafisi çok zor olacak gelişmeler ortaya çıkarabilir veya kamuoyunun gözünde kötü imajlar oluşmasını sağlayabilir.

Anlık haber üretmenin ve yayımlamanın verdiği zamanla yarış etme çerçevesinde, haberlerin kontrollerinin yapılmadan ve doğruluklarından emin olmadan ve tam olarak kontrol edilmeden yayıma konulması, habercilik etiği açısından önemli sıkıntılar doğurmaktadır. Bu nedenlerle, internette yayımlanan haberlerin de geleneksel araçlarda olduğu gibi, editörlük işlemlerinden tam olarak geçirilerek ve haberde geçen bilgilerin doğrulukları kontrol edilerek yayımlanması zorunluluğunu ortaya çıkarmaktadır.

İnternetin özgür bir ortam olarak herkese yayım hakkı sunması, diğer insanların kötülenmesi, karalanması ve toplumdaki değerini düşürücü ifadelerle yermek anlamına gelmemeli, habercilerin bu konularda daha hassas olarak web'de yayım-

layacakları haberleri, geleneksel medyadaki hassasiyetle aynı ve hatta daha üst seviyede bir duyarlılıkla kontrol edip yayına koymaları gerekmektedir.

Haber sitelerinin birincil amacı, "haber vermek" olduğundan, yukarıda bahsedilen üç unsurdan en önemlisi olarak "içerik" önem taşımaktadır. Haber siteleri, web üzerinde düzenli ve sürekli yenilenen içerik sunan en önemli siteleri oluşturmaktadır. Her an güncellenen içerikleri yayımlamakta da güvenilirlik konusunda çeşitli sorunlar ortaya çıkabilmektedir. Bu sorunun giderilmesi, gerekli editasyon işlemleri ile büyük ölçüde engellenebilecektir.

Bir haber sitesinde yayımlanan haberlerin internet kullanıcıları tarafından güvenilir bulunması, önemli bir değerlendirme ölçütüdür. Bu nedenle, haber sitelerinin güvenilirliğine yönelik değerlendirmeler yapılması, değerlendirme ölçütlerinde bunlara da yer verilmesi önemli bir kategoriyi oluşturmaktadır.

2.3 Haber sitelerinde değerlendirme ölçütleri

Bir haber sitesini nasıl tanımlarız? Aşağıdaki sorulardan birçoğuna "evet" yanıtı verebiliyorsanız, sitenin yüksek enformasyon kalitesine sahip olduğuna karar verebilirsiniz. Buna göre bir haber sitesinin değerlendirmesinde içerikle ilgili şu kategorileri oluşturmak mümkündür (widener.edu 2002):

a. Yetkinlik:

- Sayfanın içeriğinden sorumlu olan kişi belli mi?
- Haber sitesinin amaçlarının tanımlandığı bir sayfaya bağlantı var mı?
- Haber sitesinin meşruluğunu (gerek ticari, gerek hukuki) gösterecek bir ibare mevcut mu? (E-posta dışında, telefon ve posta adresi gibi)
- Haber sitesinin basılı veya başka yayım şekli de (gazete, dergi, radyo, televizyon vb) var mı?
- Sitede kişisel yazılar varsa bunların kime ait olduğu belirtilmiş mi? Bu yazıyı yazan konusunda etkin ve söz sahibi mi?
- Sitenin künyesi var mı?
- Ana sayfa ile diğer bölüm haberlerine belirli oranda linkler veriliyor mu?

b. Doğruluk:

- Haber kaynakları açıkça belirtilmiş mi?
- Haber birincil kaynaklardan mı alınıyor?
- Enformasyon başka kaynaklardan doğrulanabi-

li özellikte mi?

- Haberlerin editöryel işleminden geçmiş izlenimi var mı?
- Haber, gramer, hece ve yazım hatalarından arındırılmış mı? (bu tür hatalar, yalnızca sitenin kalitesinin kontrolünün yoksunluğunu değil, fakat haberin doğru olarak üretilmediğini de gösterebilir)

c. Yansızlık:

- Haber içeriği, reklam veya fikir yazılarından kolaylıkla ayırt edilebiliyor mu?
- Köşe yazıları ile diğer fikir yazıları açık olarak gösterilmiş mi?

d. Kapsam:

- Haber kaynaklarına ilişkin sayfalara bağlantı var mı?
- Site, basılı gazetenin versiyonu ise, benzeşik mi ayrı mı?

e. Güncellik:

- Site haberleri ne kadar süreyle güncelleniyor?
- Günlük haberler veriliyor mu?
- Anlık haberler veriliyor mu?
- Arşiv bulunuyor mu?
- Kelime, tarih ya da haber olarak arama yapılabiliyor mu?

f. Haber yazım kuralları ve dil kullanımı:

- Haber yazım kurallarına uygun mu yazılmış?
- Haberin yapısı doğru ve açık anlamaya uygun mu?
- Gramer kullanımını doğru mu?
- Noktalama işaretleri doğru mu?
- İmla hataları var mı?
- Uzun ve eksik paragraflar var mı?
- Haber tüm detayları ile veriliyor mu?
- Haber: Başlık-spot-haber metni olarak verilmiş mi?
- Ana sayfadan habere ulaşmada sıkıntı var mı?
- Habere ilişkin fotoğraf desteği var mı?

2.4 Haber sitelerinde tasarım

Haber siteleri de diğer web siteleri gibi tasarım açısından belirli özellikleri taşıması gereklidir. Tasarım, okuru çeken ve haberleri rahat okumasına yardımcı olan önemli bir özelliktir. Buna göre bir haber sitesindeki tasarımda şu unsurların bulunmasında yarar vardır:

2.4.1 Amaç

Haber sitesinin amacının belirli olması, günlük,

anlık haberler, köşe yazıları, fotoğraflar gibi materyalleri sunup sunmadığı ve nasıl sunduğu gibi. Ayrıca sitede haber ile yorum arasında da kesin belirleyicilerin bulunması da gereklidir.

2.4.2 Ana sayfa ve site organizasyonu

Web siteleri, bir ana sayfaya bağlı olarak çalışan çok sayıda sayfadan oluşur. Bu nedenle ana sayfalarda, iç sayfalara geçişi sağlayacak bağlantılar bulunması ve sitenin organizasyonunda hiyerarşik, birbirine bağlantıları bulunan sayfalar olarak bir tasarım şablonu benimsenmesi gereklidir.

2.4.3 Sitenin domain ismi

Haber sitelerinin domain isimlerinin, kolay hatırlanır, yazarken hata yapıldığında başka siteme girme olasılığının bulunmadığı bir isim almak yararlı olacaktır.

2.4.4 Görsel unsur kullanımı

Haber sitelerinde sunulan haberler, sayfanın yüklenmesini yavaşlatmayacak oranda fotoğraf ve grafiklerle sunulması yararlı olacaktır. Görsel unsurlar haberlerin kavranmasında ve akılda kalmasında yardımcı unsurlar olmalarından dolayı, haber sayfalarında belirli ölçülerde kullanılmalıdır.

Ayrıca, mevcut popüler yazı karakterlerinin dışında, taranmış fontların kullanımı, sayfa yüklenmesinde yavaşlatıcı bir unsur olacağı için haber sitelerinde tercih edilmemesinde fayda bulunmaktadır.

2.5 Haber sitelerinde teknik altyapı

İnternet kullanıcıları, teknik altyapı olanaklarının neler olduğuyla fazlaca ilgilenmemekte, temel olarak siteye rahat ve kolay erişerek gereksinilen bilgiyi tüm hatlarıyla sorunsuz elde etmeyi amaçlamaktadır. Bu nedenle teknik olanaklar, kullanıcıdan çok yayımcıyı ilgilendirmektedir.

Haber sitelerindeki teknik altyapı, sayfaların kolay indirilmesinden başlayıp siteye kolay ve rahat bağlanmaya, görüntü ve ses unsurları, java script/applet ve diğer yazılım desteklerine kadar, sitenin yayımlandığı servis sağlayıcıya kadar, donanım, yazılım ve yayımla ilgili unsurları kapsamaktadır. Bunlardan birçoğu ise ISS tarafından çözümlenmekte, teknik destek haber sitelerinde, haberleri yayıma koymakla sınırlı kalmak-

tadır. Hatta geliştirilen yazılımlarla, ajanslardan gelen haberleri, hiçbir editasyon işlemi yapmadan ve kontrol dahi etmeden doğrudan web'de yayıma koyan sistemler de bulunmaktadır.

2.6 Haber sitelerinde tasarım öğeleri

Haber sitelerinin tasarımında dört çeşit sunum biçimi ve haber sitelerinin kavramsal modelinde de beş çeşit kavramsal unsur bulunmaktadır. Eriksen ve Ihlström'ün (viktor.se 2002) üç İskandinav (Danimarka, İsveç ve Norveç'ten birer) gazetesinin web sitelerinde yaptıkları araştırmayla ortaya koydukları sunum ve kavramsal çeşitlilikler, haber sitelerinin diğer sitelerden ayrımlarında önemli unsurları da göstermektedir.

Haber sitelerinin tasarımında dört öz sunum ünitesi bulunmaktadır:

Makale: Bir makale veya haberi içermektedir ve bir yazı konusu üzerine odaklanan bir sunum ögesi olarak dikkati çarpmaktadır. Haber sitelerindeki makalenin içerik ve biçimi, basılı gazetede ki makalelerle karşılaştırılabilir özelliktedir.

Karma elemanlar: Tek bir öge içerisinde birçok yazı içeriğini birleştiren iki tür karma eleman bulunmaktadır. Karma elemanlar arasında ne kadar boşluk bulunduğu bakılarak "sert" (hard) ve "yumuşak" (soft) karma olarak ikiye ayrılabilir. Sert karma, bağımsız makaleler arasında daha az boşluk bırakılır ve sınırlı alan içerisinde daha fazla makaleye yer verilebilir. Yumuşak karmada ise, sınırlı bir alan içerisinde diğerine göre daha az makale sunulabilmektedir. Buradaki temel ayrım, makaleler/yazılar/haberler arasında fazla boşluk bırakılıp bırakılmamasında yoğunlaşmaktadır.

Yapı elemanı, Eriksen ve Ihlström'ün üç İskandinav gazetesinin sitesinde ortaya çıkardığı dördüncü bir unsuru oluşturmaktadır. Yapı unsuru, haber sitesinin örgütsel unsurları ve siteyi oluşturan sayfalar arasındaki gezinti imkanlarını (navigation) tasarım bağlamında ele almaktadır.

Eriksen ve Ihlström, haber sitelerindeki kavramsal modeli oluşturan unsurları ise şöyle belirtmektedir:

Başlıklar: Haberin en çok ilgi gören bölümünün sunumudur. Önem sırasına göre giriş sayfasında başlıklar kendilerine yer bulur. Bu, basılı gazetesinin birinci sayfasıyla benzerdir.

Haber akışı: Yeni gelen haberler, önem ve haberin akış zamanına göre bir sıra içerisinde dizilerek sunulmaktadır.

Sert haberler: Özel konularla ilgili haberlerde en son gelişmeler verilmektedir.

Yumuşak haberler: Özel konularla ilgili haberler öykülenerek verilmektedir.

Arşiv: Daha önce yayımlanan makale ve yazılara girişi sağlamaktadır.

3. HABER SİTELERİNE YÖNELİK ÖRNEK BİR DEĞERLENDİRME FORMU

Haber siteleri, genel ve ticari içerikli sitelerle benzer noktaları olmasına karşın yukarıda belirtilen nedenlerle farklı yönleri daha fazla olan, etki ve etkileşim yönü daha fazla ve güçlü yanlar taşıyan özel siteler olarak göze çarpmaktadır. Bu nedenle haber sitelerinin değerlendirilmesinde, yukarıda belirtilen ölçütleri derleyerek bir değerlendirme formu oluşturulması, sitelere yönelik yapılan değerlendirme çalışmalarında kolaylıklar sağlayacak ve daha somut değerlendirmeler ya-

pabilmeye olanak tanıyacaktır. En önemlisi de, farklı siteler olmasına karşın benzer olarak haber içeriği sunan sitelere yönelik yapılacak değerlendirmelerde ortak ölçütlerin ele alınarak, aynı bakış açısıyla bir değerlendirmede bulunmak, değerlendirmenin objektif temellere dayanmasında en önemli noktayı oluşturacaktır.

Bu nedenle, aşağıda belirtilen değerlendirme formu, haber sitelerine yönelik olarak, yukarıda belirtilen ölçütlerin ve özelliklerin göz önünde bulundurulmasıyla hazırlanmıştır. Form, genel olarak alana yönelik araştırmacılara bir yol göstermesi bakımından önem taşıdığına inanılmaktadır. Ancak, yapılan araştırmanın konusu ve kapsamına göre, bu formun daha değişik şekillerde ve bilgilerle donatılarak yeni ölçütler eklenmesi, bazı ölçütlerin çıkartılması da söz konusu olacaktır. Önemli olan nokta, bir siteye yönelik yapılacak değerlendirmelerde, "iyi" ya da "kötü" diyebilmek için somut ölçütlerin bulunması ve buna ilişkin verilerin toplanmasıdır.

1. SİTEYE ULAŞILABİLİRLİK

Siteye erişim rahatlığı
Sitenin yüklenme süresi
Site haritası

2. GENEL GÖRÜNÜŞ

Ana sayfanın genel görünüşü
Ana sayfanın kullanım rahatlığı
Sayfalarda renk kullanımı
Zemin rengi
Sayfalar arası uyum
Türkçe karakter desteği
Sayfa uzunluğu
Sayfa kenar boşlukları
Haberlerde fotoğraf kullanımı
Sayfadaki butonların işlevliliği
Mesaj panosu / forum / anket
Sayfalarda ikon ve banner yoğunluğu
Ziyaretçi sayacı

3. KULLANIM KOLAYLIĞI

Font kullanımı ve rahat okunabilirlik
Ana sayfadan haberlere ulaşmada sıkıntı var mı?
Sayfalar arası geçiş-bağlantı
Site içi arama
Arşiv ve arşive erişim imkanı
Kelime, tarih, haber olarak arama yapılabilir mi?
Sayfadan çıktı alma imkanı
Dil seçim olanağı

4. İÇERİK

A. YETKİNLİK

Sayfanın içeriğinden sorumlu olan kişi belli mi?

Haber sitesinin amaçlarının/yayın politikasının tanımlandığı bir sayfa var mı?
Sayfalar amaca/yayın politikasına uygun mu?
Haber sitesinin meşruluğunu (gerek ticari gerekse hukuki) gösterecek ibare mevcut mu? (posta adresi ve telefon gibi)
Haber sitesinin başka bir yayım şekli var mı? (gazete, dergi, radyo, tv gibi)
Gündem anlık takip ediliyor mu?
Haber yoğunluğu (sayısal adet)
Haber özetlerini tek sayfada görebilme
Haberlerin türlerine göre gruplandırılması
Sitede kişisel yazıların yazarları belirtilmiş mi?

B. DOĞRULUK

Haber kaynaklarının belirtilmesi
Haber birincil kaynaklardan mı alınıyor?
Haber başka kaynaklardan doğrulanabilir özellikte mi?
Haberlerin editöryel işleminden geçmiş izlenimi var mı?
Haber, gramer, hece ve yazım hatalarından arındırılmış mı?
Yazarların uzmanlığı ve konuya yetkinliği

C. YANSIZLIK

Ana sayfada reklam kullanım yoğunluğu (sayısal adet)
Haber içeriği, reklam ve yorum yazılarından kolaylıkla ayrılabilir mi?
Yorum yazıları açık olarak gösterilmiş mi?

D. KAPSAM

Haber kaynaklarına ilişkin sayfalara bağlantı var mı?
Site, basılı gazetenin versiyonu ise benzeşik mi, ayrı mı?
İnteraktif dosyalara yer verme
Özel / araştırma dosyalarına yer verme
Haber dışı konulara yer verme
Anket, test vb. okur katılımına yönelik olanaklar
Hobi, oyun, e ticaret, vb. bölümler var mı?

E. GÜNCELLİK

Haberler ne kadar süreyle güncelleniyor?
Sitenin son güncelleme bilgisi
Günlük haberler veriliyor mu?
Anlık (son dakika) haberler veriliyor mu?

F. HABER YAZIM KURALLARI VE DİL KULLANIMI

Haberler, yazım kurallarına uygun yazılmış mı?
Haberlerin yapısı doğru ve açık anlamaya uygun mu?
Gramer kullanımı doğru mu?
Noktalama işaretleri doğru mu?
İmla hataları var mı?
Uzun ve eksik paragraflar var mı?
Haber tüm detayları ile veriliyor mu?
Haber; Başlık-spot (haber özeti)-haber metni olarak verilmiş mi?

5. TEKNİK ÖZELLİKLER

Bütün linklerin çalışması
Bağlantıları yeni pencerede açma
Ana sayfaya dönüş kolaylığı
Ekran çözünürlüğü bilgisi
Sayfa öğeleri için yazılım desteği (java, applet vb)

Geri bildirim (feedback) butonu ve işlevselliği
Yazıcı çıktısı alabilme butonu
Haberini bir başkasına gönderme butonu
Sık kullanılanlara ekleme butonu
Sıkça sorulan sorular sayfası
Yararlı site linklerine yer verme
Mac ve IBM uyumu
Netscape ve I.E.'da görünüm

6. KURUMSAL BİLGİLER

Künye
Sitenin telif bilgileri
Kullanıcılar için iletişim amaçlı e-mail, adres ve telefon var mı?

7. GENEL DEĞERLENDİRME VE YORUM

SONUÇ

İnternet, günümüzün en hızlı gelişen ve toplumların tüm katmanlarına hızla yayılan küresel bir iletişim aracı olarak gücünü her geçen gün daha fazla hissettirmektedir. Web olarak anılan internet ortamında haber yayımının başlamasından bu yana, diğer iletişim araçlarıyla karşılaştırıldığında kısa bir zaman geçmesine karşın günümüzde 700 milyona yaklaşan kullanıcı sayısı gelecekte hakim bir iletişim aracı konumuna gelmesi söz konusu olabilir. Bu konuda tartışmalar devam etmektedir ve sonucu zaman gösterecektir.

Ne var ki, haber siteleri, internet kullanıcıları tarafından sürekli takip edilen ve haberlerin anlık olarak izlenebildiği alanlar olarak internette farklı bir güce sahip bulunmaktadır. Bu özellikleri nedeniyle ve hemen her gün yeni bir haber sitesinin açılması, haber sitelerinin üzerinde kalite sorununu ortaya çıkarmakta ve haber sitelerinin "iyi" ya da "kötü" olarak değerlendirilmesinde objektif ölçütlerin belirlenerek uygulanmasını zorunlu kılmaktadır. Buna bağlı olarak bu çalışmada, haber sitelerinin gerek içerik, gerekse yayım olarak kalitesinin ölçülmesinde belirli ölçütlerin kullanılması gerektiği üzerinde durulmuş ve haber sitelerinin değerlendirilmesine yönelik örnek bir değerlendirme formu geliştirilerek sunulmuştur.

Web'e yönelik değerlendirmelere yönelik çeşitli yaklaşımlar bulunmasına karşın, bunların birçoğu benzer noktalar üzerinde durduklarından benzeşmektedir. Ayrıca web'e yönelik değerlendirmeler, yapılan çalışmanın niteliği ve içeriğine bağlı olarak, ele alınan konular ve sorular üzerin-

de farklılıklar yaşanmasına neden olabilecektir. Bu bağlamda haber sitelerinin değerlendirilmesine yönelik sunulan formdaki unsurlar, yapılan araştırmanın konusuna ve amaçlarına bağlı olarak değişkenlikler gösterebilecektir. Buradaki temel hedef, ortaya konacak "iyi" ya da "kötü" şeklindeki bir değerlendirmenin somut ölçütler göz önüne alınarak yapılması, bireysel yaklaşımlardan çok somut kriterlere bağlı kalarak değerlendirmelere ışık tutmasıdır.

KAYNAKLAR

- Ala.org, "Selection Criteria", www.ala.org/parents/greatsites/criteria.html, 13.08.2002.
- Cebeci, Zeynel ve Yüksel Bek, "İnternet Bilgi Kaynaklarının Kalitesi", <http://www.info.cu.edu.tr/Content/Asp/MakaleArsiv/intbilkalite.asp>, 20.11.2001.
- Cornell.edu, "Evaluating Information Found on the Internet", <http://trochim.human.cornell.edu/webeval/webintro/webintro.htm>, 06.08.2002.
- Cornell.edu, Evaluating Web Sites: Criteria and Tools, <http://www.library.cornell.edu/okuref/research/webeval.html>, 06.08.2002.
- Cornell.edu, Five Criteria for Evaluating Web Pages, <http://www.library.cornell.edu/okuref/webcrit.html>, 20.11.2001.
- Eriksen, Lars Bo ve Carina Ihlström, "Evolution of the Web News Genre - The Slow Move Beyond the Print Metaphor", www.viktoria.se/results/result_files/104.pdf, 02.03.2002.
- Everhart, Nancy, "Web Page Evaluation Worksheet", <http://www.duke.edu/~del/evaluate.html>, 19.08.2002.
- www.google.com, 6.08.2002.
- Gümüştepe Y (1999) Frontpage 2000, Türkmen Kitabevi, İstanbul.

Lehigh.edu, Web Style Guide, Guiding Principles, <http://www.lehigh.edu/~inwww/styleguide/principles.html>, 30.07.2002.
www.netcraft.com/, 5.08.2002.
Oakton.edu, <http://servercc.oakton.edu/~wittman/find/eval.htm>, 06.08.2002.
Pcmagazin.com, www.pcmagazin.com.tr/dergi/nisan2001/int3.htm, 22.03.2002.
Webmarketing.com, "12 Website Design Deci-

sions Your Business or Organization will Need to Make", www.webmarketingtoday.com/articles/12design.htm, 24.02.2000.
Widener.edu, www2.widener.edu/Wolfgram-Memorial-Library/webevaluation.html, 8.3.2002.
Yahooligans.com, "Evaluating Web Sites", www.yahooligans.com/tg/evaluatingwebsites.html, 27.02.2002. ■